

Akademia Górniczo-Hutnicza im. St. Staszica w Krakowie

Georóżnorodność z ArcGIS Pro

Obszar badań

Tomasz Bartuś

Na podstawie materiałów szkoleniowych ESRI
Wyłącznie do użytku wewnętrznego AGH

<http://home.agh.edu.pl/bartus>
10.12.2023 10:54:00

Wstęp

Zanim przejdziemy do obliczania georóżnorodności wybranego obszaru badań powinniśmy zapoznać się z różnorodnymi kontekstami przestrzennymi: topograficznym, sozologicznym, geologicznym, geomorfologicznym, pedologicznym, hydrologicznym, klimatycznym i innymi. W tej części ćwiczeń zajmiemy się utworzeniem baz danych o terenie w zakresach ogólnym, ochrony przyrody oraz topograficznym.

Ćwiczenie wymaga oprogramowania ArcGIS Pro.

1. Utworzenie folderu projektowego

- 1.1. W wybranej lokalizacji, za pomocą szablonu **Map** utwórz folder projektu o nazwie `GEODIVERSITY`. Automatycznie zostanie utworzona geobaza projektowa `GEODIVERSITY.gdb`.

2. Zdefiniowanie zakresu przestrzennego obszaru badań

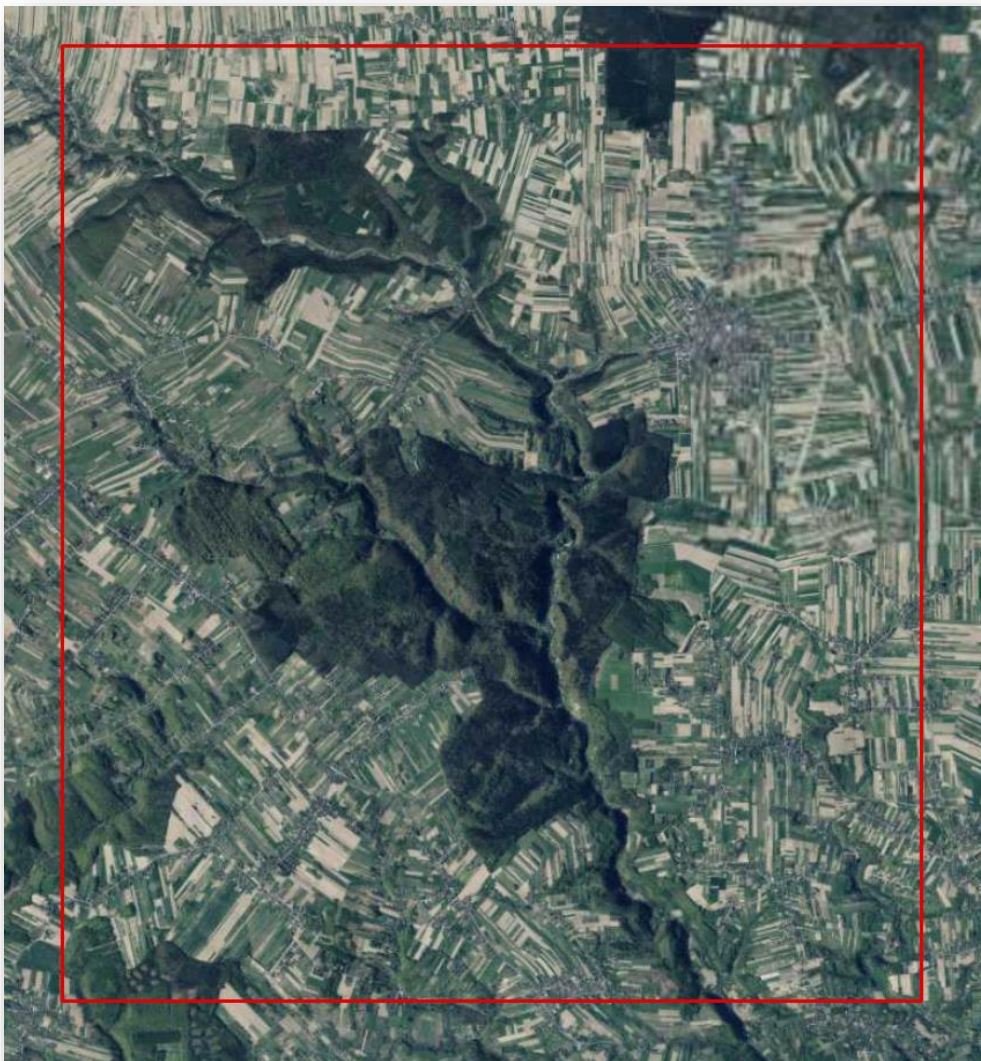
- 2.1. W utworzonej geobazie projektowej utwórz klasę obiektów o geometrii poligonowej. Nazwij ją `obszar_badan`. Klasa ma mieć współrzędne zapisane w Państwowym Układzie Współrzędnych Geodezyjnych „1992” (PUWG „1992”). Nie będzie potrzebowała żadnych atrybutów. W trakcie definiowania odwzorowania kartograficznego klasy `obszar_badan` dodaj projekcję PUWG „1992” do ulubionych.
- 2.2. Projekt będzie obejmował teren Ojcowskiego Parku Narodowego (OPN) i części jego otuliny. W zdefiniowanej poligonowej klasie obiektów utwórz jeden prostokątny obiekt (prostokąt). Zmodyfikuj współrzędne jego naroży według wskazań: 554000 (minimum X), 563000 (maksimum X), 256000 (minimum Y) i 266000 (maksimum Y). Całkowita powierzchnia analizowanego obszaru będzie wynosiła 90 km².
- 2.3. Zmień styl obiektu poligonowego na przezroczysty z grubszą linią krawędziową (powiedzmy 2 pkt), koloru czerwonego.

3. Zapoznanie się z obszarem badań

- 3.1. Wyłącz widoczność domyślnych warstw wizualizacyjnych: `World Topographic Map` oraz `World Hillshade`.
- 3.2. Aby lepiej poznać obszar badań dodamy z serwera WMTS Geoportalu aktualną ortofotomapę. Wykorzystaj do tego zestaw narzędzi *Connection* na karcie *Insert* w grupie *Project*.
- 3.3. Dodaj na scenę mapy `Map` ortofotomapę i przesun ją pod istniejącą klasę obiektów `obszar_badan` (Ryc. 1).

Na dołączonej ortofotomapie (**Ryc. 1**) widać dwa charakterystyczne kompleksy leśne – północny (w okolicach Pieskowej Skały) oraz większy – południowy (w okolicach Ojcowa). Łączy je meandrująca dolina potoku Prądnik. W centralnej części mapy do Doliny Prądnika, od północnego-zachodu wpada potok Saspówka, który płynie Doliną Saspowską. Ponad dolinami występuje paleogeńska powierzchnia zrównania tworząca tzw. wierzchowinę. Np. w okolicy Jerzmanowic występują na niej liczne jurajskie ostańce denudacyjne.

- 3.4. W panelu *Catalog* zmien nazwę połączenia do ortofotomapy z Geoportalu na Ortofotomapa Geoportal.wmts.

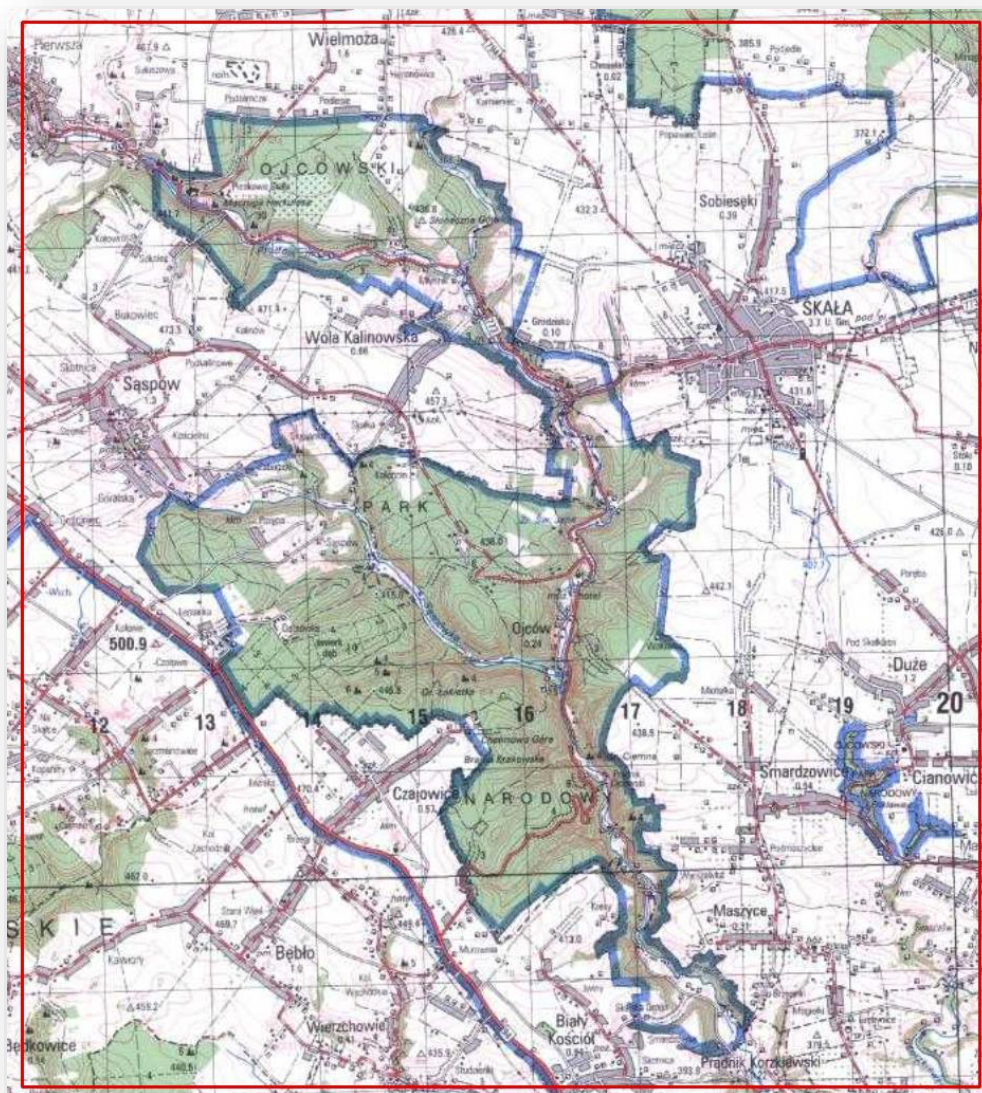

Ryc. 1. Ojcowski Park Narodowy i jego okolice wraz z obszarem badań; wykorzystano ortofotomapę z zasobów Geoportalu

- 3.5. Wyłącz widoczność dodanej ortofotomapy.
3.6. Z zewnętrznego serwera WMTS Geoportalu dodaj na scenę mapy raster mapy topograficznej (**Ryc. 2**). Przyda się ona do ogólnej orientacji w terenie

- i w przyszłości do utworzenia warstw toponimicznych (tekstowe warstwy opisowe).
- 3.7. W panelu *Catalog* zmien nazwę połączenia do mapy topograficznej na Mapa topograficzna Geoportal.wmts.
  - 3.8. Przesuń mapę topograficzną pod istniejącą klasę obiektów `obszar_badan`.
  - 3.9. Wyłącz widoczność utworzonej warstwy.
  - 3.10. Wykorzystując narzędzie *Save Project* z menu *Szybki dostęp* zachowaj projekt GEODIVERSITY. Zawsze po wykonaniu kolejnych kilku czynności zachowuj projekt. W razie awarii zapobiegnie to większym stratom.

Ryc. 2. Obszar badań na podkładzie rastrowej mapy topograficznej Geoportalu

4. Formy ochrony przyrody

Posiłkując się danymi udostępnionymi przez Generalną Dyрекcję Ochrony Środowiska (Serwer WFS¹ – <http://sdi.gdos.gov.pl/wfs>) skompletujemy teraz w przedstawionym zakresie przestrzennym zestaw danych dotyczących obiektów ochrony przyrody. Będą nam potrzebne wektorowe klasy następujących obiektów:

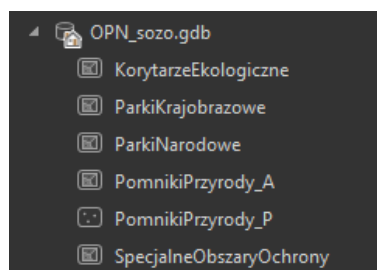
- parki narodowe,
- parki krajobrazowe,
- korytarze ekologiczne,
- specjalne obszary ochrony Natura 2000 (istniejące),
- pomniki przyrody (punkty),
- pomniki przyrody (poligony).

- 4.1. W lokalizacji projektu utwórz nową geobazę o nazwie `OPN_sozo.gdb`.
- 4.2. Korzystając z karty *Insert*, grupy *Project*, zestawu narzędzi *Connection* i narzędzia *Server > Add WFS Server*, dodaj na scenę mapy wyżej wymienione warstwy.

UWAGA

Jeśli pojawią się problemy z serwerem WFS, niezbędne dane w formacie ESRI shapefile pobierz ze strony [Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska](#). Dane rozpakuj wtedy w folderze projektowym `\GEODIVERSITY\` i podfolderze `\SHP\SOZO\`.

- 4.3. Dodane warstwy zawierają dane dla obszaru całej Polski (lub w przypadku pomników przyrody – dla obszaru województwa małopolskiego). Wytnij wszystkie obiekty kategorii ochrony przyrody w granicach obszaru badań. Klasy wynikowe zapisz do utworzonej geobazy `OPN_sozo` (**Ryc. 3**).

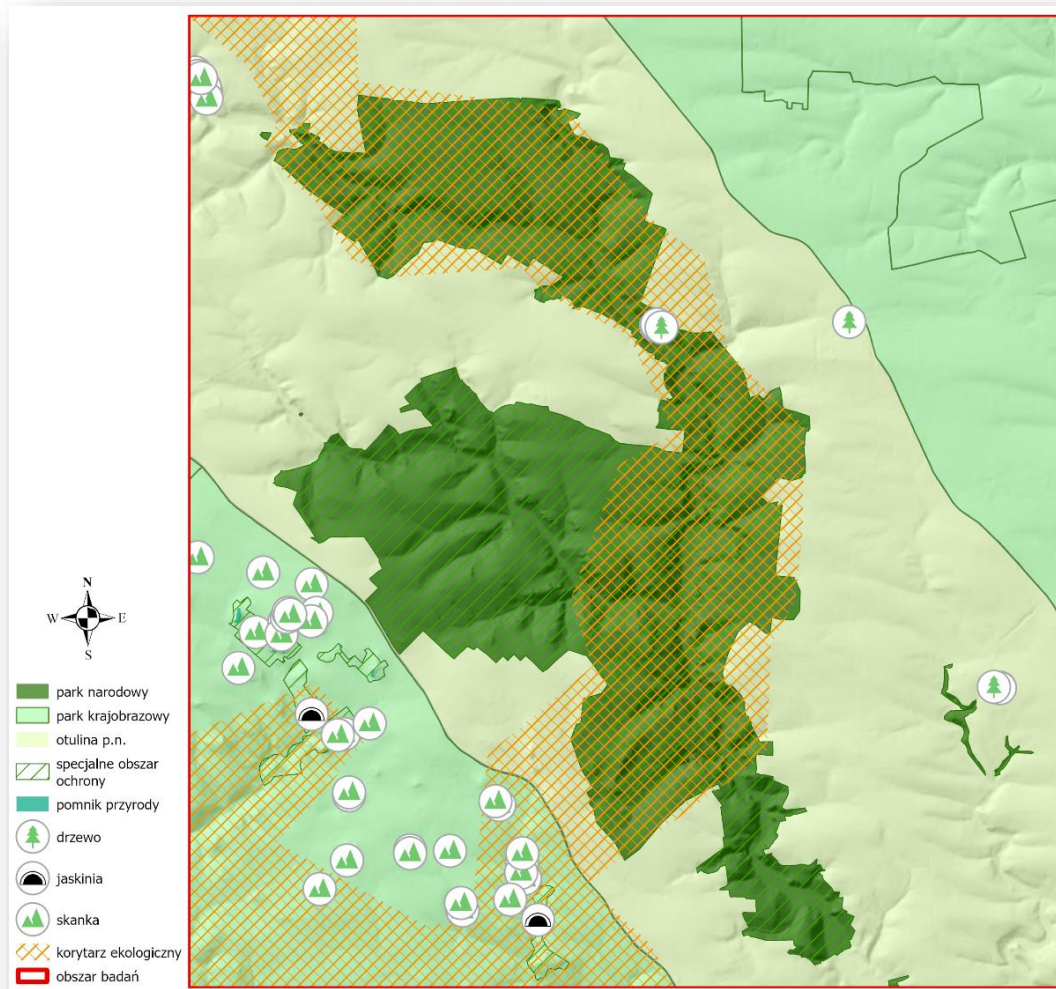

Ryc. 3. Wycięte obiekty ochrony przyrody w geobazie `OPN_sozo`

¹ **Usługa WFS (Web Feature Service)** – jest usługą służącą do pobierania danych przestrzennych z sieci Internet w postaci wektorowej, na podstawie kryteriów zdefiniowanych przez użytkownika. Formatem służącym do przekazywania danych jest *Geography Markup Language (GML)*.

- 4.4. Utwórz w obszarze badań czytelną i estetyczną kompozycję mapy z wyciętymi obiektami ochrony przyrody (**Ryc. 4**). Uwaga – na dwóch osobnych warstwach rozróżnij obszar OPN i obszar jego otuliny. Wykorzystaj do tego kwerendy wybierające (ang. *definition query*).
- 4.5. Zmień nazwę mapy z `Map` na `Map_Sozo`.
- 4.6. Usuń z panelu *Contents* warstwę ortofotomapy, mapę topograficzną Geoportalu, mapę wizualizacyjną i cieniowany relief terenu. Do utworzenia kompozycji (Layout) mapy sozologicznej nie będą nam potrzebne.
- 4.7. Utwórz nowy layout mapy o nazwie `Layout_Sozo`. Chcemy aby mapki mieściły się na kartce A4 sprawozdania w układzie pionowym. Format A4 ma rozmiar 210 × 297 mm. My zmienimy wysokość layoutu o połowę. Z reguły podczas edycji tekstu stosowane są lewy i prawy margines, każdy po 25 mm (razem 50 mm). Szerokość layoutu powinna więc wynosić 210 mm - 50 mm, a więc 160 mm. Ten i następne layouty tego ćwiczenia będą wobec tego miały rozmiary **160 × 150 mm**. Zapamiętaj to, będziemy tworzyć sporo map...
- 4.8. Dodaj do layoutu strzałkę północy oraz legendę.
- 4.9. Usuń z legendy kategorie `All other values` oraz nagłówki warstw i atrybutów, wg których kategoryzowano klasy obiektów.

Ryc. 4. Kompozycja Layout_Sozo form ochrony przyrody w okolicach OPN; w tle cieniowany relief terenu z zasobów Geoportalu

- 4.10. Usuń z panelu *Contents* zaimportowane (niewycięte) dane sozologiczne w formacie .shp.
- 4.11. Usuń ze sceny mapę Map_Sozo oraz układ Layout_Sozo. W każdej chwili będziemy mogli je dodać na scenę z panelu *Catalog* projektu.

5. Topografia

- 5.1. Utwórz nową mapę i nazwij ją Map_Topo.
- 5.2. Z lokalizacji wskazanej przez prowadzącego pobierz plik 01_01_dane_obszar_badan.zip. Rozpakuj je w folderze projektowym GEODIVERSITY i podfolderze \SHP\TOPO. a następnie dodaj na scenę mapy następujące warstwy obiektów topograficznych:
  - drogi.shp,
  - zagospodarowanie_terenu.shp,
  - cieki_powierzchniowe.shp.

- 5.3. W lokalizacji projektu GEODIVERSITY utwórz nową geobazę o nazwie `OPN_topo`.
- 5.4. Wytnij w granicach obszaru badań wszystkie dane topograficzne. Wycięte dane zapisz w geobazie `OPN_topo`.
- 5.5. Usuń z panelu *Contents* zaimportowane (niewycięte) dane topograficzne w formacie `.shp`.
- 5.6. Utworzymy teraz kompozycję mapy opartą o dane topograficzne. Skategoryzuj drogi w oparciu o atrybut `ranga` (Tab. 1).
- 5.7. Dopisz słowne nazwy kategorii dróg. Robimy to na wstążce *Feature Layer*, w grupie w *Drawing*, w narzędziu *Symbology*.

Tab. 1. Kategorie dróg

Ranga	Kategoria
1	drogi o nawierzchni twardej i szerokości powyżej 7 m
2	ulica przelotowa
3	droga o nawierzchni utwardzonej
4	droga gruntowa wiejska
5	droga gruntowa polna
6	przecinka leśna

- 5.8. Dodane warstwy nie mają zdefiniowanego odwzorowania kartograficznego. Za pomocą narzędzia geoprzetwarzania *Define Projection* (Definiuj odwzorowanie) dodaj georeferencje PUWG „1992” do klas drogi i zagospodarowanie_przestrzenne w geobazie `OPN_topo`.
- 5.9. Skategoryzuj zagospodarowanie terenu w oparciu o atrybut `ranga` (Tab. 2).

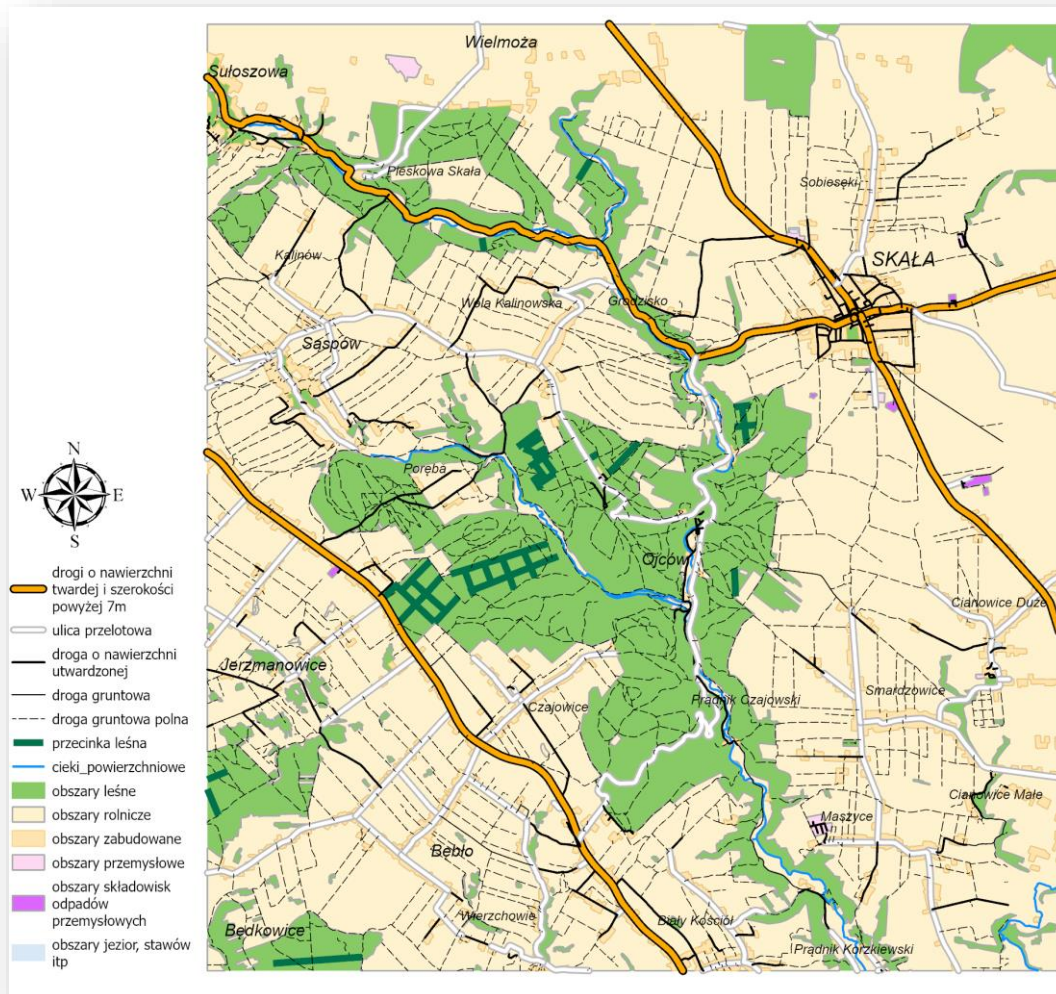
Tab. 2. Kategorie zagospodarowania terenu

Ranga	Kategoria
1	obszary leśne
2	obszary rolnicze
3	obszary zabudowane
4	obszary przemysłowe
5	obszary składowisk odpadów przemysłowych
6	obszary jezior, stawów itp.

- 5.10. Dopisz słowne nazwy kategorii zagospodarowania terenu.
- 5.11. Dodaj georeferencję PUWG „1992” do klasy `cieki_powierzchniowe` w geobazie `OPN_topo`.
- 5.12. Utwórz nową kompozycję mapy (layout) i nadaj jej nazwę `Layout_Topo`. Do utworzonego layoutu dodaj ramkę mapy `Map_Topo`.
- 5.13. Do layoutu dodaj legendę i strzałkę północy.

- 5.14. Dodaj klasę cieków powierzchniowych do kompozycji mapy Map_Topo (Ryc. 5). Warstwa automatycznie pojawi się w layoucie Map_Topo.

Ryc. 5. Kompozycja Layout_Topo obiektów zagospodarowania terenu

Bibliografia

Bartuś T., 2020. *Struktura i różnorodność abiotycznych komponentów krajobrazu w ocenie i delimitacji obszarów chronionych na przykładzie rejonu Ojcowskiego Parku Narodowego i jego otoczenia*. Wydawnictwa AGH. Kraków, 398pp. [[pdf](#)].